
POMENI VLAHA NA PODRUČJU OPŠTINE BAR

Cvetko Pavlović

Numerous historical sources, toponyms, oronyms, patronyms and folk memories and legends witness and prove the appearance and existence of Vlachs, Vlaštak people, Morlak people and Morovlah people on the eastern side of the Adriatic, in the region of Dalmatia, Montenegro, Albania, Macedonia, Greece and Turkey.

Vlachs are mentioned in old documents of Dubrovnik, as well as various privileges, statutes and charters of Bar, Budva and Kotor.

The mentions of Vlachs have been noted in the medieval documents from 12th to 15th century, from the time when Montenegro was ruled by of the Crnojević and Balšić families, whereas in the speech of the Montenegrin region there are numerous words of the Vlach origin.

Proučavajući rezultate različitih naučnih istraživanja, raznu istorijsku građu kao i karakteristične faktore uticaja na naseljavanja i etnički sastav stanovništva balkanskih prostora, materijalne tragove, arheološka nalazišta, topografske nazive, narodna predanja i memoriju došli smo donekle do neke realne slike o etničkoj prošlosti ovih krajeva sa nekim bitnim karakteristikama, uprkos naglim društvenim promjenama, ratovima i stalnim migracijama, prožimanjima i asimilacijama manjih u veće i brojnije etničke skupine.

Stalne ili povremene naseobine i etničke promjene mogu se pratiti još od najstarijih vremena stare ere, vladavine Ilira, Tračana, Dačana, Rimljana, Grka i drugih još prije dolaska Slovena na Balkansko poluostrvo.

Prirodno geografski položaj i izuzetno povoljni klimatski uslovi basena Skadarskog jezera omogućavali su prvobitnim stanovnicima bavljenje stočarstvom, zemljoradnjom, lovom i ribolovom. Stanovnici ovog područja bili su poznati kao hrabri ratnici. Istakli su se u borbama protiv Rimljana na Skadarskom jezeru, kada je 168. godine prije nove ere zarobljen ilirski kralj Gencije.

Slomom ilirske države, poslije neuspjelog ustanka 6-9. godine, Rimljani su na teritoriji Ilirika stvorili provinciju Dalmaciju, kojoj su pripadali Dokleati.

Zatim je car Dioklecijan 297. godine formirao provinciju Prevalitanu (Prevalis) sa sedištem u Skadru. Njoj je pripadao najveći dio Duklje.

„Rimsko-vizantijski naziv Duklja, u značenju tamna, crna, zamijenjen je u ranom srednjem veku dakotračkim nazivom Genta (Zeta) u značenju crvena. Današnje ime Crne Gore predstavlja slovenski izdanak jednog veoma starog naziva za ovu oblast koji je dobio prevagu sloveniziranjem i asimilacijom neslovenskog stanovništva.“¹

Mojsej Horenski, jermenski geograf, u svojoj „Geografiji“ (679-680) navodi da je 25 slovenskih plemena prodrlo preko Dunava i doprlo do Trakije, Makedonije, Ahaje i Dalmacije.

Dolaskom na Balkansko poluostrvo, Južni Sloveni su naišli na starošedioce, pa je došlo do međusobnog miješanja i stapanja.

Ilirsko-romanski starošedioci, Arbanasi i Vlasi prisutni su tu sa svojim stadima, u potrazi za pašnjacima i vodom će bi napasali svoja stada.

Jak ilirski etnički elemenat nikada nije bio etnički i kulturno uništen. Rim nikada nije uspio da u potpunosti asimiluje i romanizuje ilirsko stanovništvo koje je tu boravilo od ranije.

---

¹ Dragoljub Dragojlović, „Ime Zeta-Zenta u svetlosti balkanskih jezičkih relikata“, Istorijski zapisi, XXIII, br.3-4, Titograd, 1970, 305. i 306.

Slovensko stanovništvo preovladavalo je na područjima oko Skadarskog jezera (Lacus Labeatis) u periodu od VII vijeka i jačanja dukljansko-zetske države od X do kraja XII vijeka.

Starošedilačko stanovništvo najbolje je očuvalo svoju tradiciju, običaje, kulturu i jezik u dukljanskoj državi.

Najstariji istorijski izvor za proučavanje države Duklje je „Ljetopis popa Dukljanina“ Grgura Barskog, svještenika iz Bara, koji je sa latinskog preveo „Regnum Slavorum“ (Kraljevstvo Slovena).

Višedecenijskim istraživanjima i prikupljenim podacima, o naseljavanjima, raseljavanjima i seobama, migracijama i etničkom sastavu stanovništva na širem prostoru Balkana i istočne obale Jadranskog mora i njenom zaleđu, došli smo do nespornih izvora, podataka i činjenica o prisustvu Vlaha, Morlaka, Cincara, Karavlahi, Vlaštaka, Aromuna na ovim prostorima.

Izuzetno povoljni prirodni uslovi, blaga mediteranska klima, obradivo zemljište, izvori pitke vode, povoljnosti Skadarskog jezera, saobraćaj i trgovina Jadranskim morem, veze sa susjedima, mogućnost razvoja poljoprivrede, trgovine, zanatstva potvrđuju izuzetne povoljnosti naseljavanja ovog područja od najstarijih vremena.

Bar je bio čvorište važnih puteva, kako kopnenih tako i pomorskih. Iz Bara je išao put preko prevoja na Sutormanu, dolinom rijeke Crmnice, preko Vira za Komarno, Rijeku Crnojevića, Cetinje i Podgoricu. Put od Kotora i Boke Kotorske, preko Budve, Paštrovića i Spiča, prolazi preko Bara, Mrkojevića, Anamala za Ulcinj, Skadar i dalje prema Albaniji, Grčkoj, Makedoniji i Turskoj.

Put koji prolazi obalom Skadarskog jezera vodio je od Rijeke Crnojevića, Virpazara, Crmnice, Šestana i Krajine za Skadar. Skadarskim jezerom odvijao se saobraćaj čunovima i ladama za prevoz tereta, a iz barske luke pomorski saobraćaj prema Sredozemlju i ostalom svijetu.

Put koji je polazio iz Budve, Grblja i Paštrovića, vodio je preko prevoja Brajići, preko Podgora, dolinom rijeke Orahovštice i Dupila za Komarno i Rijeku Crnojevića.

Najstariji istorijski podatak o Vlasima vezan je za stari ruski ljetopis „Povest vremjonih ljet“, napisan u 12. vijeku a čija se sadržina odnosi na 898.godinu.

Ljetopisac navodi: „Dodoše Ugri (Mađari) sa istoka i ustremiše se preko velikih gora i počеше ratovati protiv Vlaha i Slovena. Ranije su tu stanovali Sloveni, a Vlasi zauzeše zemlju slovensku“. U zapisima iz 1066. godine Kekaumen, tesalijski vlastelin, Grk jermenskog porijekla, koji je živio u XI vijeku u „Strategikonu“ pominje Vlahe koji su se solidarisali sa Grcima i Slovenima. On pominje Borivoja Vlaha.²

Noviji doseljenici naseljavali su se pored starinaca. Između njih odvijali su se etnobiološki procesi i razmjenjivani su razni međusobni uticaji. Vlasi ili Vlastaci su ljetu provodili sa stokom u planinama a zimovali u nižim predjelima Crnogorskog primorja i selima sa dozvolom gospodara.

Osim ratara i stočara bilo je i onih koji su se bavili kiradžijskim poslom, kao i zaštitom karavana na drumovima i planinskim prevojima.

Prema narodnim predanjima, na područje Crmnice doseljavala su se bratstva i pojedinci iz Dukađina, iz Hota, Klimentata, Grude, Skadra, Lješa i susjednih krajeva: Šestana, Krajine, Zete, Kuća, Pipera, Brajića, Riječke, Lješanske i Katunske nahije i drugih krajeva, a bilo je i brojnih iseljavanja u različitim pravcima. U tim procesima vršeno je svakakvo miješanje i stapanje.

Vojislav Boljević-Vuleković u svojoj studiji „Crmničko pleme Boljevići u prošlosti Crne Gore“ ističe: „Migracije izazvane najraznoražnijim uzrocima (ratna razaranja, krvna osveta,

---

² Prema: Mile Radenković, „Cincari-balkanski Hazari“, „Politika“, Beograd, 2001.

prirodne nepogode, epidemije, glad, hajdukovanje); (...) odvijale su se u XIX vijeku prema Levantu, Grčkoj, Vlaškoj, Moldaviji, Bugarskoj, Rusiji“.³

Jovan Cvijić u svojoj studiji „Balkansko poluostrvo i južnoslovenske zemlje“ piše da su Vlasi, Morlaci, Aromuni dio rumunskog naroda - Dakorumuna i potomci polulatinizovanog balkanskog stanovništva koji su se asimilirali sa većinskim Slovenima sačuvavši svoju autohtonost u Istri, Dalmaciji, Dalmatinskoj Zagori, Crnoj Gori, Starom Vlahu, centralnom Balkanu, Albaniji, Makedoniji i Grčkoj.⁴

U Istri su živjeli Istrorumuni (Čići).

Pojam Vlah, odnosno Vlaštak izaziva posebnu pažnju pa se „Vlaštaci pominju u dokumentima u Dubrovniku u XIII i XIV vijeku, notarskim knjigama XV vijeka, Budvanskom statutu, barskim privilegijama itd.“⁵

U srednjem vijeku stočari Vlasi i Arbanasi dopirali su dalje na šever nego danas. Prema poveljama iz XII vijeka, kao i kasnijim, oni se javljaju na imanjima vranjinskog manastira Sv. Nikole u Crmnici kao pastiri.⁶

Kao stanovnik sela Orahovo, zaseok Mikovići pominje se Daminko Salkuta sa bratom za koje se može pretpostaviti da su vlašskog porijekla, navodi se u Povelji kralja Milutina iz 1296. godine. U Dušanovo doba Zeta je živjela tihim životom. Po gradovima je bila razvijena trgovina, a agrarna područja bila su dobro iskorišćena. Na rijekama: su podizali ribnjake i mlinove.

---

³ Vojislav Boljevič-Vuleković, „Crmničko pleme Boljevići u prošlosti Crne Gore“, istorijsko-etnološka studija, Podgorica, 1995.

⁴ Jovan Cvijić, „Balkansko poluostrvo i južnoslovenske zemlje“, Zagreb, 1922. 248-250.

⁵ Božidar Šekularac, „Vlasi na Crnogorskom primorju“, studije i istraživanja, Novi Sad, 2010.

⁶ G. Ostrogorski, „Zbornik Konstantina Jirečeka II“, 1962. 49.

Sela i manastiri imali su svoje pašnjake, koje su koristili poneđe Vlasi i Arbanasi.

Društvo je bilo podijeljeno na povlašćenu vlastelu - svjetovnu i crkvenu, i na seljake nejednake zavisnosti.⁷

Smrću cara Dušana (1355) nastaje raspad moćne i prostrane države, pa se feudanci - namjesnici ističu kao samostalni gospodari.

U Zeti se posebno ističu Balšići. Osnivač ove dinastije je Balša, porijeklom od sloveniziranih Vlaha, koji je zahvaljujući ratnim zaslugama postao gospodar Zete.

Njegovi sinovi Stracimir, Đurađ i Balša II zagospodarili su 1360. godine oblašću oko rijeke Bojane a zatim i cijelom Zetom. Vodili su duge borbe sa kraljem Tvrtkom oko Kotora. Balša II dobio je Valonu, Berat i Himaru, a poginuo je u borbi sa Turcima u Musakiji 1385. godine.

Kakve su se sve društvene promjene dešavale svjedoči Nemanjin sin Stevan: „Nemanja je osvojio Zetu i grčko ime istrijebio!“

Balšu II naslijedio je sinovac Đurađ II Stracimirović i postao gospodar Zete 1385. godine sa prijestonicama u Skadru i Ulcinju. Nakon borbi sa Turcima, ustupio je 1396. godine gradove Skadar, Drivast i Sveti Srđ sa područjem od Skadarskog jezera do mora, zadržavši za sebe gradove Bar i Ulcinj.

Poslije njegove smrti (1403) naslijedio ga je sin Balša III koji je 1419. godine zauzeo Skadar. Imao je sedišta u Baru i Ulcinju, a ljetnjikovce u crmničkim selima Godinje i Brčeli.

Svojom darovnicom iz 1420. godine Balša III daruje selo Karuč manastiru Sv. Nikole na Vranjini.

Sela Karuč i Limljani u istorijskim dokumentima pominju se 1296. godine.

„U borbama i ratovima i u čestim menjanjima gospodara stradaju stara vlastela, ginu i raseljavaju se, a bune i pokreti

---

⁷ Istorija Crne Gore 2, 77 i 78.

seljaštva po župama i katunima još više drmaju poljuljanim temeljima feudalnog poretka.“⁸

Po srednjovjekovnim poveljama u doba kraljice Jelene zapisano je da „pasišta zimska i ljetnja sa crkvenim pravima i radnu snagu: Gena Voglika sa bratom i djecom Andriju Bujaka sa bratom, Baksu sa bratom, Daminka Salkuta sa bratom, Bardonju s djecom (...) dodjeljuju se manastiru Sv. Nikole na Vranjini.“

Nazivi naselja Sotonića, Mačuga, kao i drugih raznih toponima u Crmnici (Njegalica, Vlaštik, Burge, Burgeze, Brišta, Tatarija i dr.) naslijeđeni su od starijeg stanovništva Ilirsko-romanskih starošedilaca Vlaha i Arbanas.⁹

Na ševeru sela Mačuge je brdo Laštik (Vlaštik), nazvano svakako po Vlasima. Imena Vučeta Mačuka i Ilija Mačuka, koja se pominju u defteru iz 1523. godine kao i današnji toponim Vlaški potok u Mačugama svoja imena nose prema vlaškim korijenima.¹⁰ Toponimi Njegalica i Njegaljev dolac, nazvani su po Njegalu (Negalu) vlašskog su porijekla.

Kako navodi P. Rovinski „stanovništvo su činili „rabortnici“ na zemlji i nenaseljeni pastiri, Arbanasi i Vlasi“ koji su u Crmnicu povremeno dolazili iz sušedne Albanije i Krajine.

Kako navodi Risto Kovijanić „Pribislav Pribilović, iz Crmnice, nastanjen u Kotoru, oženio se u maju 1445. godine sa Živanom, bivšom služavkom Maruše Skabana“ za koga se može pretpostaviti da je vlašskog porijekla.

Prema svjedočenju Marijana Bolice iz 1614. godine, u selu Zabes živio je Marko Dančolov.

---

⁸ Vaso Čubrilović, „Periodizacija Crne Gore u novom veku“, „Glas“, CCLV, kn. II, Beograd, 1963. 96.

⁹ Jovan Vukmanović, „Crmnica, antropogeografska i etnološka ispitivanja“, Srpska akademija nauka i umetnosti, Beograd, 1988.

¹⁰ Branislav Đurđev i Lamija Hadžiosmanović, „Dva deftera Crne Gore iz vremena Skender-bega Crnojevića, II, Sarajevo, 1973. 60. i 135.

Po dokumentima iz XV vijeka koja se čuvaju u Kotorskom arhivu, pored uobičajenih imena, evidentirana su lična imena: Beko, Škor, Kakaloć, Pjaž, Gatan, Škoran, Kondija, Kalači, Malamos i dr.¹¹ Jovan Erdeljanović za naziv sela Sotonići je mišljenja da je „nesrpskog porijekla i naslijeđeno od starijih plemena ilirsko-romanskog porijekla starosjedjelaca Vlaha i Arbanasa“.

Ukšanovići iz Boljevića potiču od Vušurovića iz Tomića ispod planine Stavor. Vode porijeklo iz Starog Vlaha sa Zlatibora od Ivana Borojevića. Prema Erdeljanoviću, Ivan Borojev(ić) sa sinovima pobjegao je iz Starog Vlaha u Zetu, a odatle na Cetinje, đe se nastanio na Podlovcenskom docu nekih tridesetak godina prije Ivana Crnojevića. Ivan Borojev je pred smrt zapovijedio sinovima kad umre da ga „ili odvedu na Obod (Rijeku Crnojevića) ili da mu onđe ograde crkvicu“. Sinovi odluču: „Pošto ga ukopaju, ograde pred grobom na gomili crkvicu od plota i posvete je Maloj Gospođi, jer su na taj dan (1450) došli na Cetinje.“¹²

Kad su Zećani koji su ljeti izdizali na svoje katune ugledali crkvicu, upitali su: „Šta je ovo?“ Odgovoreno im je „To je crkva nekih Starovlaha“, pa je po tome nazvana Vlaška crkva.

Od Ivanovog sina Ušura (Vušura) su Vušurovići, od Boroja su Ivaniševići, od Dragoslava su Dragoslavići, danas Šabani na Ljubotinju. Od Ušurovog potomka Markića su Ukšanovići u Boljevićima.

U starije stanovnike sela Sotonići, po narodnom predanju, pominju se porodice Biru i Tumaja, pa se po jednom kupoprodajnom ugovoru iz 1773. godine pominje Staniša Tumaja.

Planina i naselje Sozina iznad Sutomora, poznata je po plodnoj zemlji, bogatim pašnjacima i izuzetnoj klimi, đe se miješaju

---

¹¹ Prema: Savo Lekić, „Najstariji pomeni crmničkih naselja“, „Matica“, broj 44, Cetinje Podgorica, 2010. 193.

¹² Vojislav Boljević-Vuleković, nav. djelo.

primorski i kontinentalni uslovi. Na planinu Sozinu su dolazili Vlasi sa Cetinja i Katunske nahije, de su zavisno od sezone napasali svoja stada. U Sozini se nalaze njiva zvana Bješkaza i uzvišenja i šumarci Fijerne i Uleškova gora.

U planini Sutorman, iznad sela Tuđemili protiče potok od Manduka. Prema narodnom predanju, u Podgoru, selu Orahovu, zaseoku Mikovići njihov posljednji knez bio je pop Šilj. Ova vlastelinska porodica prema jednom predanju bila je iz Bregalničke oblasti, a po drugom sa Javora.

U selu Utrg u Čadijeljima bio je Čadijelj, za koga se vjeruje da je bio romanskog porijekla.

U selu Optočići živio je Pjaž, po kome se današnji potok naziva Pjažev potok. Pored vode Tanušice stanovao je Beko, po kome je nazvan Bekov krš kao i Bekov dolac. Po Kakaloću, jedna njiva nazvana je Kakaločića. U selu je živio Škor, po kome se jedno mjesto zove Škorovina.

U selu Utrg živjeli su Ukman, Nišola i Ivac koji su bili u službi Ivana Crnojevića i njegove žene Mare, pa su dobili dozvolu da se nasele u selu Gluhi Do. Ivac i Nišola su ostali u Gluhom Dolu, a Ukman se vratio u Utrg i od njega su (V)Ukmanovići.

U selu Gluhi Do, prema porodici Rupac, očuvano je šćećanje po toponimu Rupčevo kućište i Rupčev laz. Takođe, u istom selu su izvori Brišta i Kamteza i njive zvane: Bokši doci, Brašan, Brišta, Dakinica i Relji burge.

U selu Mačuge nalazi se njiva i šuma zvana Maročina, Mačuška točila kao i šumski kompleks Škalje.

U selu Bukovik nazivi za njive su Zaplaće, Kukurin dolac, Kusina (Kuse) zgrada i Škaljevina i šumarci Kuština lazina i Grošta.

U selu Bukoviku živio je Kalađurac, čiji je jedan od četvorice sinova nosio ime Kaleta. U defteru iz 1523. godine pominje se Novak Kalina (Kaleta?) sin Kaletin. Takođe, u istom selu, kao jedna od starih porodica, po narodnom predanju, pominje se

porodica Bira. U Grabovljanima je toponim Kaval ispod koga su Selioca.

U selu Orahovo postojale su porodice ili rodovi koji su izumrli ili iseljeni. Prema narodnom šećanju po njima su, između ostalih toponimi Roći, Doče, Kuština zgrada, Kljunača (Kljunačina dolina), Brekusi (Brekusov krš), Čankulje, koji su se zvali Boljani. Od Kuštića je bio pop Kušta, koji je držao Androvića mlin više Igumne vode, koga su ubili Dupiljani.

U zaseoku Mikovići, pri Polju, živjeli su Macure, koje su isterali kasniji doseljenici.

Zapadnim dijelom sela Sotonići protiče Vlaški potok koji ukazuje na starije vlaško stanovništvo. Tu se nalazi i Mačkan glavica. Porodica Gatin živjela je na Gatinoj glavici, a po njoj se pominje i Gatina zgrada. Porodica Škaran je izumrla, a po njoj je nazvana Škaranova zgrada.

Porodica Kondija živjela je na Radovića glavici i po toj porodici je nazvana Kondina zgrada. U istom selu najstarije bratstvo je Ulama, a na rijeci Orahovštici je mjesto za ulov ribe zvano Kaca Ulamina. Prezime Ulama pominje se i u Kumrovcu. U selu Sotonići nalazi se i voda zvana Šanik, Kočmanov potok i njive Bigori, Kalac i Perline.

U selu Brčelo postoji toponim zvan Grošt. U selu Donje Brčelo postoji bratstvo Leverda za koje narodno predanje navodi da su se tu naselili iz Primorja, đe su se zvali Levente.

U Donjim Brčelima nalazi se Balšin dolac, nazvan po Balšičima. U selu Brijege postoji njiva zvana Brina.

U zaseoku Braćeni, između brda Mereta i Silame bili su Lunjevi, pa se po njima naziva Lunjeva glavica i Lunjeva zgrada, đe se i danas nalaze njihova kućišta. Tu se još pominju Talija i Krakači.

U selu Tomići postoji bratstvo Ratknići, u narodu poznato kao Raknići. Starinom su iz Albanije. Stariji naziv im je bio Fuge, pa se osnovano može pretpostaviti da su cincarskog porijekla.

U selu Braćeni postoje brda Meret i Silim, kao i periodični izvor Škoreč i njive Burgeze, Lunjeve zgrade, Pod Meret i Ronkalje. Brda i šumarci nose nazive Liproš i Malac.

U selu Kruševica nazivi za njive su: Bujope, Burgi i Čupčina. U selu Kruševica bila je doseljena porodica Dapčević iz Donjega Kraja kraj Cetinja, za koju postoje izvori da je vlašskog porijekla. U selu Dupilo postoji voda zvana Bigor. Kamene gomile, mogile - tumule iz ilirskog perioda narod zove grobnicama Žudela, čime označava njihovu starinu. U starije stanovništvo računaju se Kali (Kalači) pa su ostali toponimi: Kalin krš, Kalina kula, Kalov prijelaz, a u defteru iz 1521. godine pominju se Đorđe i Novak Kalina.¹³ Po Kuštulicima je Kuštulina lazina. Tu su postojali i Tuturići i Urmani koji su izumrli. Iza Furlana ostale su Furlanove zidine, jer su se iselili u Istru. Na mjestu đe je stanovao Malamos, ostao je toponim Malamosina zgrada. Predak Nikotića zvao se Dumo. Vuksan iz sela Dupilo imao je nadimak Remen (hrabar). Od njega su nastali Remenkovići koji su izumrli prije Drugog svjetskog rata. U selu Dupilo postoje izvori Vočka i Vreleza.

U selu Papratnica postoji uzvišenje Laštik (Vlaštik) kao i Kalova glavica i njiva zvana Lašanova njiva.

U selu Trnovo postoji njiva Pod Učak, brdo Učak i uzvišenja Dakačev krš i Kapač krš kao i brdo Ušitac. U istom selu je pećina Bobotuša.

U Karučima postoji bratstvo Šorovića, koji su u doba vladike Danila iz sela Ugnji prešli u Crmnicu, đe je postojalo Šorovo ždrijelo, pa su od imena Šor ili Šoro nastali Šorovići, čiji je predak mogao biti Vlah, odnosno vlašskog porijekla.

U selu Limljani u Srednjem Selu postoji bratstvo Kapa, koji su tu došli iz Uganja. Staro prezime im je bilo Šorović. Jedan od njihovih najstarijih predaka Nikola, imao je dva sina Martina i Drakula. Bratstvo Šorovići i Kapa drže se kao rođaci.

U Limljanima postoji toponim Bješkaza (Bješkeza).

---

¹³ B. Đurdev i L. Hadžiosmanović, nav. djelo.

Iznad sela Boljevići nalazi se brdo zvano Orvan. U istom selu živio je Uleć (Buleć) koji je izumro.

U Limljanima postoje izvori: Bogaz, Varetin bogaz, Vindža voda, Đolaza (Đoleza) i Fišta. Njive imaju nazive: Kuljbula, Lešet-njiva, Lemeteš, Ligati i Čereteš, a uzvišenja Buder i Šentelija. U Pepićima su šumarci i uzvišenja: Velje Žgarbe, Velji Orvan, Mali Orvan, Malo Žgarbe, Šišina greda i Škornja.

Ispod vrha planine Sutorman nalazi se crkvište Sv. Romana: Bratstvo Vuleković iz sela Boljevići dobilo je naziv po pretku Vuleku (Vuleč, Uleč, Ulek), đe je u Gornjacima postojao Vulečev pošed a u jednom dokumentu iz 1844. godine jedan od bratstvenika potpisuje se kao Uleković.

U selu Godinju postoji toponima Šljekaza, izvor zvan Lemaže i njiva zvana Šoljaza.

Na Skadarskom jezeru duva vjetar zvan Murlan. Ovaj vjetar duva iz pravca jugo-istoka, preko Skadarskog jezera uz doline rijeka Orahovštice i Crmnice. Najčešće duva zimi, kad je vedro vrijeme i donosi zahlađenje.

Interesantno je napomenuti da je češka pjesnikinja Eliška Krasnohorska u pjesmi „Morlakovi biseri“ u svom poetskom nadahnuću, opjevala ljubavnu vezu između jednog Morlaka i devojke Crnogorke.¹⁴ (Morlaci -ital. Moriacchi -Vlasi s mora).

U selu Dobra Voda postoji pašnjak zvan Brinje, kao i jama zvana Gropa, izvor Ligata i vrelo Škurta.

U selu Pečurice postoji maslinjak zvan Brinje, šume sa nazivima Gropeze i Čošija, izvor Bištine, potoci zvani Sintin i Meret i njive zvane Pješkeze.

U zaseoku Brkanovići naziv za vrh je Štedin.

U selu Dabezići postoji toponim Burge kao i njive zvane Poburge.

U selu Lunjići je pašnjak zvan Bojkov, njive zvane Lećišta i Učkova njiva kao i Loška, vrh planine Lisinj.

---

¹⁴ Eliška Krasnohorská, „K slovanskému jihu, basnické spisi III“, Praha, 1880. (Prema: František Šístek, „Naša braća na jugu“, Matica crnogorska, Cetinje-Podgorica, 2009.)

U selu Kunje postoje njive zvane Za Burgom, a u zaseoku Komina maslinjak zvan Vinešta.

U selu Gorana postoje toponimi zvani Bunge i Burgovi, izvor zvan Frašenj, uvala zvana Lećeneza kao i šuma Škrumeza.

U Pelinkovićima je toponim zvan Burgovi.

Nedaleko od sela Mikulići, ispod brda Lipovice u masivu planine Rumije, nalazi se selo Međureč. U selu je donedavno živjelo bratstvo Ivačković. Prema zapisima zasnovanim na narodnom predanju „Ivačkovići ili Rebeli su iz Rumunije“.¹⁵ (Rebel - lat. rebellis - buntovnik, odmetnik, lice koje zakonitoj državnoj vlasti daje oružani otpor).

Zanimljivo je da je romanski mitropolit i arhiepiskop karlovački i patrijarh srpski Prokopije Ivačković (rođen u banatskoma selu Deliblato a preminuo u Beloj Crkvi 1881.)¹⁶ Dolaskom Turaka, poslije 1571. godine, Ivačkovići su primili islamsku vjeru i u novije vrijeme iselili se iz svog sela.

U opštini Cetinje, u Bjelošima, kao znak šećanja na vlaškog vojvodu Radula Vlahu, postoje topografski nazivi: Radulova glavica, Radulov brijeg, Radulovi dolovi i Radulova jama u koju ga je „bačio“ Vuk Jovanov Bjelošević, koji ga je ubio.

Boroje, prvi sin Ivana Borojevića, imao je dva sina: Dapča i Ivaniša. Od Dapče je nastalo bratstvo Dapčevića, u kojem je jedno vrijeme bilo 17 mačeva. Od njih su Dapčevići u Vranjini a drugi su u selu Dapčevići u Mrkovićima u opštini Bar na Crnogorskom primorju. Dolaskom Turaka, ovi Dapčevići su islamizirani.¹⁷

---

¹⁵ Cvetko Pavlović, „Potomci Rumuna na Crnogorskom Primorju“, Radovi simpozijuma: Jugoslovenski Banat istorijska i kulturna prošlost, Editura Fundatiei, Novi Sad, 1999.

¹⁶ Todor Stefanović Vilovski, „Moje uspomene (1867-1881)“, Nolit, Beograd, 1988. 435.

¹⁷ Prema: Đuro Batričević - Cvetko Pavlović, „Radule Vlah, vlaški vojvoda na Cetinju“, Radovi simpozijuma: Jugošlovenski Banat istorijska i kulturna prošlost, Editura Fundatiei, Novi Sad, 2001 .

Selo Burmazi u Hercegovini je takođe vlašskog porijekla, koje ima staro groblje, ali je do danas sačuvalo stari naziv: Vlaško groblje. Vlasi, Cincari ili Kucovlasi su starošedioci sa grčkih planina, romanizovani su tokom dugogodišnje vladavine Rimske imperije. Oni su starošedioci sa Pinda i Tesalije koji su služeći u rimskim legijama kao stražari na putevima i planinskim prevojima i razvijali se kao mješavina starošedilačkog i latinskog stanovništva.¹⁸ „Odgovor na pitanje šta treba razumjeti pod riječju Cincarin, nija tako jednostavan. Cincarin je po poreklu Ilir ili Tračan, sasvim retko Sloven, po jeziku Roman, po veri pravoslavan, a po kulturi, bar u varošima, Grk, po zanimanju stočar, trgovac ili zanatlija, sve ostalo kao njegovo ime, prezime, nacionalno osećanje, državljanski položaj sasvim je neodređeno... Glavna karakteristika Cincara je neodređenost.“¹⁹

Akademik Antonis Keramopoulos, Grk, smatra da su Cincari latinizirani trakijski narod sa grčkih planina koji su služili careve Rimske imperije, među kojima i cara Adrijana (117-137. godine). Oni su se isticali u branjenju carskih drumova i postali dio rimskih i kasnije vizantijskih legija. Rimljani su im nametnuli svoj jezik i neke običaje.

Činjenica je da su svi Cincari Vlasi, ali da svi Vlasi nijesu Cincari. Cincari smatraju da su u svakom pogledu za koplje ispred svojih srodnika ili sunarodnika.²⁰

„U kasnoantičkom dobu pod vlaškim imenom egzistirao je jedan istočnoromanski narod, koji se vremenom raslojavao i razišao na razne strane. Potomcima tih kasnoantičkih Vlaha smatraju se dahašnji Rumuni, Moldavci, Cincari, Vlasi Istočne Srbije, istarski Cici i ukrajinski Cuculi.

---

¹⁸ Mihail Hrisohu, „Vlasi i Kucovlasi“, 1909.

¹⁹ Dušan J. Popović, „O Cincarima“, Beograd, 1927.

²⁰ Prema: Mile Radenković, „Cincari - balkanski Hazari“, „Politika“, Beograd, 2001.

Lingvisti smatraju da je porijeklo imena Vlaha keltsko - Volk, Vola, Vels. Utvrđeno je da su keltski Volci nastanjivali dobar dio srednje Evrope, sjevernu Panoniju i Karpate pa se njihovim potomcima smatraju romanski Vlasi. Sloveni su naziv Vlah preuzeli od Germana.²¹

U Zlatnoj buli vizantijskog cara Vasilija II naređeno je da „Cincarski elementi“ padnu pod jurisdikciju Ohridske arhiepiskopije. Ova bula je pronadena u manastiru Zermas i u njoj se pominje ime jednog Cincara. Tu piše da je manastir podigao Vlah Joan Nikolau 1164. godine, iz naselja Linotope.

Prema jednom dokumentu iz 1453. godine vidi se da je iz Konstantinopolja u Makedoniju protjerano 12.000 Cincara i Slovena.

Za razliku od Slovena sa kojima su najčešće dijelili životni prostor, Cincari nemaju političku istoriju jer nikada nijesu imali svoju državu i svoje vladare.²² Cincari su vječni balkanski nomadi.

U Zakoniku cara Dušana Vlasi su bili zaštićeni „Zakonom Vlaha“. U čl. 82. Dušanovog zakonika stoji: „U selu u kojem borave Vlah i Arbanas, konak ne smiju tražiti oni koji poslije njih dođu.“ Opisujući ustanak makedonskih Slovena 967. godine, Skilica piše: „Odmah na početku ustanka Samuilovog brata Davida su na putu iz Kostura za Prespu ubili neki Vlasi, putnici.“

Rumunski etnolog i putopisac dr K. I. Istarti je 1911. godine u Makedoniji zapisao priču o Janku Domniju iz Ohrida koji je na početku prošlog vijeka bio najpoznatiji kiradžija Osmanske imperije. Janku je na svojih 150 konja triput godišnje iz svih krajeva Balkana prenosio harač turskim sultanima. Janku je 1821. godine tragično završio život. Drumski razbojnici oteli su mu dio tovara, pa ga je veliki vezir osudio i naredio da se javno spali na trgu naspram glavne palate.

Kruševo u Makedoniji je najkompaktnija naseobina Cincara koja se održala do danas.

---

²¹ Isto.

²² Isto.

Sredinom sedamnaestog vijeka u Albaniji nikla je cincarska prijestonica Moskopolje, grad sa 80.000 stanovnika i 72 crkve u podnožju planinskog masiva Tomor, na nadmorskoj visini od 1150 metara. Grad je imao administrativnu autonomiju i licej osnovan 1744. godine. Moskopolje je razorio i opustošio Ali-paša Tepelan iz Janjine 1769. godine. Preko 200.000 Cincara iz tomorskog gorja zatražilo je utočište širom Balkana i cijele Evrope.

„Mi smo Romani. U Srbiji nas zovu Cincari, u Makedoniji Vlasi, u Grčkoj Karavlahos ili Vlahos, u Albaniji Romer, u Turskoj Ulasi, u Francuskoj smo poznati kao Macedorumen, Nemci nas zovu Aromuni, a mi sebe zovemo Armanji.“²³

Cincari su bili glavni neimari zajedničke balkanske kulture, kaže Veljko Radović.

Književnik Borislav Pekić, rođen u Podgorici, a čija je majka bila Cincarka iz Bavaništa kod Pančeva, napisao je u svom romanu „Zlatno runo“ istinsku sagu o patnjama, pretapanjima i asimilacijama Cincara.

---

²³ Dimo Dimčev (Dina Kubata), „Politika“, Beograd, 13. 11. 1995.